

Gesprek met Ada Korbée van het Wereldmuseum Rotterdam

Hans Pols

'We hebben erfgoed in huis dat van iedereen is'

Het Wereldmuseum ligt op een van de mooiste plekjes van Rotterdam. Aan de Maas, tegenover Hotel New York, naast de historische Veerhaven, in een door voorname bebouwing uit de negentiende eeuw en passerende schepen gedomineerde omgeving.

Het is een plaats die beelden oproept van verre reizen over zee, machtige reders en haveloze landverhuizers. Het gebouw zelf, met zijn eclecticismische, koloniale stijl, heeft iets on-Nederlands. Kortom, een ideale plaats en omgeving voor een volkenkundig museum.

De kern van de collectie van het Wereldmuseum komt uit het bezit van Rotterdamse reders; wat zij in de loop der jaren verzameld hadden, werd vanaf 1885 beheerd en tentoongesteld in het in dat jaar gestichte Volkenkundig Museum. Met geschenken van met name missionarissen en ambtenaren is de collectie in die beginjaren nog verder uitgebreid.

Eigenlijk werd alles wat exotisch en van kunsthistorische waarde was, verzameld. Wel lag de nadruk op voorwerpen uit Nederlands-Indië en West-Afrika, de voormalige koloniën. Vreemd genoeg ontbraken hier Suriname en de Antillen. Wat het museum uit de West heeft, komt van het koninklijke huis. Geschenken uit Suriname en de Antillen aan de Oranjes werden aan de volkenkundige musea 'doorgesluist'. De laatste jaren wil het museum niet alleen de uitingen van de traditionele volkscultuur uit de gebieden waar zijn

belangstelling naar uitgaat, vastleggen en bewaren, maar ook andere interessante culturele ontwikkelingen daar volgen. Hedendaagse kunst, fotografie en film vormen nu een essentieel onderdeel van het nieuwe verzamelbeleid.

De verschillende volkenkundige musea in ons land hebben hun beleid op elkaar afgestemd; ieder richt zich nu op zijn sterkste collectie.

Het Wereldmuseum Rotterdam zal vooral aandacht blijven geven aan het islamitische cultuurgebied en Afrika. Op dit moment kent het drie min of meer permanente tentoonstellingen: 'Rotterdamers' (over de immigratie naar Rotterdam in de twintigste eeuw), 'Schatkamers' (waarin zo'n zeshonderd topstukken uit de collectie staan opgesteld, met onder andere stukken uit de wereldberoemde Oceanië-collectie) en het 'Reishotel' (waarin kinderen van de basisschoolleeftijd kennis kunnen

maken met bezoekers uit alle windstreken). Met name de tentoonstelling 'Rotterdamers' en het Reishotel zijn, zoals dat tegenwoordig heet, interactief.

Het Wereldmuseum heeft drie educatieve medewerkers. Ada Korbée is een van hen. Ooit begon zij in het basisonderwijs en via het buurtwerk is zij bij het museum terechtgekomen. 'Wat wij willen is de mensen de gelegenheid geven kennis te nemen van verschillende culturen: leefwijzen, rituelen en alles wat mensen gebruiken om hun leven vorm en inhoud te geven. We doen dat met historische voorwerpen, maar we proberen daarbij het heden te betrekken om te vermijden dat mensen zich een te exotisch beeld vormen van de manier waarop mensen daar leven. Het gaat niet meer alleen om te laten zien wat je in je collectie hebt, maar ook om mensen uit te

dagen, ze te prikkelen. Daarbij zouden we eigenlijk gratis moeten zijn. Want geld is toch ook vaak een obstakel om naar binnen te gaan. Natuurlijk, mensen geven heel makkelijk geld uit aan andere zaken: aan de bios of aan de diergaarde. Maar voor dit museum ligt het anders. We hebben erfgoed in huis dat van iedereen is. Nu moeten we ons in allerlei bochten wringen om de bezoekersaantallen te halen die de gemeente ons min of meer oplegt.'

'Rotterdammers'

Op de ramen van de verdieping waar 'Rotterdammers' te vinden is, zijn portretten geplakt van Rotterdammers uit alle streken van de wereld. Door de tientallen gezichten is de eindeloze stroom van en op de Maas te zien. Een enorm paneel, in het midden over de totale lengte van de zaal, versterkt het caleidoscopisch beeld van de bevolking van de stad. Aan de andere kant van het paneel doen tien Rotterdamse families hun interactieve verhaal.

'Rotterdammers' vertelt het verhaal van honderd jaar migratie naar Rotterdam; eigenlijk een verhaal dat over iedere willekeurige grote stad in de wereld verteld kan worden. Wij hebben die eeuw genomen omdat wij de mensen graag zelf aan het woord laten. De eerste die we aan het woord laten is een familie waarvan de oudste vrouw, de oma, op tweejarige leeftijd met haar moeder vanuit Zeeland naar Rotterdam is gekomen. En het meest recente verhaal is dat van een Bosnisch gezin dat om economische redenen hiernaartoe is gekomen. Daartussen zit een Italiaans gezin, een Marokkaans, een Chinees gezin, een Surinaams. Die mensen vertelden hun verhaal aan de hand van vragen die wij ze gesteld hebben; de ouderen, de jongeren, ook die hier geboren zijn, praatten over hun idealen en hun toekomst, maar ook over de band die ze nog hebben met hun thuisland. En dat alles is op video vastgelegd en al die verschillende verhalen zijn te bekijken en te beluisteren.

In het project voor vmbo-leerlingen moeten zij op school werken aan een verhaal over een plek in Rotterdam die voor hen belangrijk is. Ze verwerken die verhalen in collages en dan komen ze naar het museum om die verhalen bij een vertelkast in het theater te vertellen. Hun verhalen en collages liggen in een boek op de tentoonstelling.

Daarmee vullen we het verhaal van 'Rotterdammers' aan. Vaak komen ze binnen met een houding van: waarom moet ik hier naar toe, ik vind het helemaal niet leuk hier. Maar vanaf het moment dat ze hier zitten op de tentoonstelling is dat bijna altijd over. Want ze zien en horen hier dingen die ze herkennen. Soms zijn dat heel confronterende uitspraken. Dan zeggen ze: kan dat hier, in een museum? Dan zeggen wij: dat zeggen wij niet, dat zijn de dingen die je op straat hoort. Kortom, alles refereert hier aan dingen die ze kennen en dat maakt dat ze geïnteresseerd raken.'

'Schatkamers'

De Schatkamers bevinden zich in het midden van het museum, op iedere verdieping is er een. Na het passeren van een luchtsluis, komt de bezoeker in een ruimte waar het licht gedimd en de lucht volledig geklimatiseerd is. Alle aandacht moet uitgaan naar de tentoongestelde objecten.

Het gaat hier om ruim zeshonderd van de meest unieke voorwerpen uit de collectie. Van volkskunst tot hofkunst: uiteenlopende vormen, kleuren en materialen tonen culturele rijkdom uit de hele wereld. Wat omvang en kwaliteit betreft behoort de collectie inmiddels tot de belangrijkste in Europa. Vooral de voorouderpalen, met de daarop grillige uitgesneden figuren, uit de Oceanië-zaal zijn indrukwekkend. Maar wat moet je in zo'n zaal met een willekeurige 4 Havo-klas?

'Meestal komen groepen voor één tentoonstelling: óf voor 'Rotterdammers', óf voor 'Schatkamers'. Afhankelijk van wat ze willen, adviseer ik ze altijd om allebei te doen: dus als ze 'Rotterdammers' gaan zien, ook nog even 'Schatkamers' mee te pikken en andersom. Voor 'Schatkamers' hebben we een programma voor CKV1, maar vaak komen er hier ook docenten die zelf opdrachten hebben gemaakt. We hebben bewust ook geen kijk-route gemaakt, omdat we graag dingen samen met docenten ontwikkelen. Bovendien zijn de 'Schatkamers' meer een esthetisch tentoonstelling, de informatie is wat naar de achtergrond gegaan. De bedoeling was: als je meer informatie over een voorwerp wil, ga je naar een computer en dan tik je daar het nummer van het voorwerp in. Om allerlei redenen is dat niet zo goed uit de verf gekomen. Maar ik heb ook gemerkt dat mensen het helemaal niet

Ada Korbée

zo vreemd vinden om alleen maar te kijken.

Voor scholieren is dat wat anders. Zij zijn gewend om opdrachten te maken. En als die er niet zijn, lopen ze nogal verloren rond. We adviseren dus altijd om met opdrachten te komen en als de docent ze zelf niet kan maken dan willen wij ze daar bij helpen.'

Educatie

'Onze educatieve dienst heeft een uitgebreid programma bij 'Rotterdammers' gemaakt voor het vmbo gemaakt en een CKV1-project over 'Schatkamers'. Er komt ook zo'n programma bij 'Rotterdammers'. Maar zelf vind ik zo'n CKV1-project wat beperkt, ik vind het altijd prettig om te kijken of ik ook geschiedenis en eventueel andere vakken bij dit soort onderwerpen kan betrekken.

De educatieve medewerkers maken allemaal deel uit van de projectgroepen die tentoonstellingen voorbereiden. Vanaf het begin draaien we mee. We denken mee over het concept. Voor grote tentoonstellingen praat je dan over een voorbereidingstijd van twee jaar.

Als blijkt dat bij een tentoonstelling geen educatief programma te maken is, dan stappen we er halverwege uit. Maar dan hebben we wel het begintraject meegemaakt. Want sommige tentoonstellingen kunnen wel interessant zijn voor het onderwijs, maar ze staan te kort om er iets mee te kunnen doen. Dat is bij 'Schatkamers' en 'Rotterdam-

mers' anders. Die staan lang, tien jaar, uiteraard met actualiseringen. Dan loont het om er een programma bij te maken voor het onderwijs. Dus we maken liever een paar hele goede programma's die lang mee kunnen. En voor de kortere tentoonstellingen werken we graag met de individuele docenten mee aan producten op maat.'

Slavernij

Hoogst actueel is het verhaal van de slavernij. Het Wereldmuseum heeft nog geen definitieve keuze gemaakt voor specifieke aandacht aan de slavernij, maar over het onderwerp wordt wel nagedacht.

'Bij ons is iemand van buiten gekomen met het voorstel iets te doen aan de slavernij. Maar het museum gaat een tijdje dicht voor een verbouwing en we denken nu aan 2003, want dan is het precies honderdveertig jaar geleden dat de slavernij werd afgeschaft. Daarom zitten we sinds 1999 in een netwerk, 'Slavernij en Musea'. Er bleken al aardig wat musea plannen te hebben om iets te doen aan de slavernij.

Het Tropenmuseum heeft de tentoonstelling over Zuid-Amerika vernieuwd en daar zit een permanente opstelling in over slavernij. Het Afrika-museum in Berg en Dal gaan er wat mee doen in 2003. Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam opent in september dit jaar met een tentoonstelling 'Slaven en Schepen'. En dan zijn er nog wat klei-

nere musea en niet te vergeten het Landelijk Platform Slavernij Verleden, dat nu dus heel druk bezig is met het monument.

Maar goed er gebeurt dus van alles. Want we willen naast het statische monument ook iets dynamisch en op dat laatste terrein hebben wij, musea, natuurlijk iets te bieden. Daar zijn we dus ook in geïnteresseerd. Overigens denken de musea wel verschillend over de vraag hoe je slavernij naar voren moet brengen. Een aantal neigt naar een nog net niet shockerende benadering; in ieder geval willen zij met persoonlijke verhalen vertellen hoe het was. Een andere groep musea wil vooral de feiten laten spreken, ze kiezen dus voor een wat meer wetenschappelijke benadering. Omdat er ook mensen in het netwerk zitten met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond, zijn er regelmatig felle dialogen over wat we nu wel of niet moeten vertellen.

Ik moet zeggen, dat als wij hier zelf een tentoonstelling gaan maken en dat is nog steeds niet zeker, we een beroep zullen doen op de emotie. Maar niet door maar één kant van het verhaal te vertellen. We willen het verhaal van de slavernij vanuit meerdere perspectieven benaderen. Het verhaal van de slaaf, de slavenhouder en de slavenhandelaar. Daarmee zouden we dan de bezoeker de mogelijkheid willen geven zelf een mening te bepalen.

Wereldmuseum Rotterdam
Willemskade 25
3016 DM Rotterdam
Tel. 010-2707101

Voor meer informatie
www.wereldmuseum.rotterdam.nl

Toegangsprijzen

Groepen (min. 15 personen):
 volwassenen f7,50 (€3,50), kinderen
 f4,- (€1,80). Speciaal tarief: zondag bij
 binnenkomst tussen 10.00 – 11.00 uur
 f2,20 (€1).

Onderwijsgroepen: (min. 15 personen)
 bas en vo in Rotterdam gratis, alle
 overige onderwijsgroepen f4,- (€1,80)
 p.p., begeleiders zijn gratis. CJP/CKV-
 pas geldig. Groepen dienen zich
 minstens drie weken van te voren aan
 te melden.

Ik heb *Het atlantisch lied* van Carl Phillips gelezen. Daarin beschrijft hij een reis die hij gemaakt heeft naar Engeland, Liverpool en van daar naar Charleston in South-Carolina. Hij praat met mensen, ook met zwarte Amerikanen en die zeggen: het is veel beter geweest voor de Afrikanen dat ze weggingen, want in Afrika was het helemaal niets en hier hadden ze tenminste nog een kans om iets te beginnen. Als ik zoiets lees, dan moet ik heel diep nadenken. Waarom zegt zo iemand dat? Zo zijn er heel veel meningen over slavernij.'

